Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX, ЧИСЛО 6, ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ПОНЕДІЛОК, 10-го СІЧНЯ 1921. — VOL. XXIX, No. 6, JERSEY CITY, N. J., MONDAY, JANUARY, 10, 1921. — THREE CENTS

Частинне Оживленнє в промислі та обнижуваннє зарібків.

ЧАРЛСТОН, Н. К. 6. січня. — Ді Чедвін-Госкін Катон Мілс, по шість тижневім застою, зачнуть наново робити з днем десятого січня, через що дві тисячі робітників відзискає працю.

ПУЕБЛО, КОЛОРАДО, 6. січня. — За вспільною згодою робітників і властителів знишка платні о 15 процент почне обовязувати в фабриці Колорадо Фюел енд Айрон, Ко. з днем 16 січня. Компанія згодилася пустити в рух кілька застановлених фабрик, на скорочений день праці.

ШІКАГО, ІЛИНОЙ. 6. січня. — Пятьсоть робітників занятих в будовлянім департаменті Пулмен Ко. не згодилася приняти знижку платні, яка сягає до 50 процент і покинули роботу. Зроблено се в наслідок стягненя платні другим пятьсот робітникам, котрі також лишили свої роботи за так значне зниження платні. В компанії працює десять тисяч робітників в фабриках в Пулмен. Властителі і представники робітників, постановили скликати наради, щоби пробувати полагодити непорозуміннє.

Доси фахові робітники заробляли пересічно трийцять долярів тижнево, після зниження заробляти-муть по чотирнайцять долярів тижнево. Нефахові робітники мали передше по вісімдесять центів на годину, після знишки мати-муть сорок пять центів на годину.

ПОКІПСІ, Н. Й. 6. січня, — В тутешній фабриці Дучес Блічери в Ватінберс Фолс, заповіджено зниженне платні робітників о дванайцять і пів процент.

ШІКАГО, ІЛЛ. 6. січня. — Наслідком застою в промислі, від 200 до 300 офісових робітників відложено від праці в Шікаго Нортвестерн Рейлрод Ко. Те саме при[illegible] і до робітників, що ведуть поїзди.

ДЕТРОЙТ, МІШ. 6 січня. — Фабрика автомобілів, Студбекер Ко. зачне робити шість днів в тижни. з днем 10 січня. Дотепер працювала вона три дни в тижни. Робітники в шапах Дітройт Юнайтед Рейлвей 1.334 голосами проти 6, порішили не згодитися на знижку платні о двайцять процент. Властителі надіються прийти до мирного порозуміння з робітниками за посередництвом спільного переговорів.

ШІКАГО, ІЛЛ., 6. січня — Свифт енд Ко. проголосила вісім процентову дівіденду своїм шеровцям з кінцем 1920 року; се винесе до дванайцять міліонів долярів. Після річного зіставленя, компанія спродала поверх 1,100.000.000 голов худоби. Компанія числить поверх сорок тисяч шеровців, з чого тринайцять тисяч шеровців є робітниками працюючими в фабриках Компанії. —

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ., 7. січня. — Фабрики шовкових виробів поробили кроки, щоби привернути сорок вісім годин праці в тижни на місце сорок чотири годинної до тепер. Поступок сей оправдують сим, що фабриканти неможуть видержати конкуренції з фабриками, котрі працюють більше годин в тижни. При сім зазначують ще й се, що платню робітників будуть знижувати вміру того, як ціна споживчих та других продуктів буде опадати. Фабриканти сподіваються, що робітники приймуть се реформи без опозиції. Пять тисяч робітників, мущин і женщин, занятих при фарбованю шовкових виробів, почали вже працювати після сорок вісім годинного часу в тижни.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ., 7. січня. — Тутешна фабрика машин до шитя Сінґер Совінґ Машін Ко. по двотижневім застою, рушила робити наново. Підчас війни люди працювали повний час і девять годин денно, а кромі звичайної платні діставали ще надгороди (бонус). Від тепер будуть працювати лиш вісім годин денно і пять днів в тижни. Надгороду (бонус) знесено.

В КОНҐРЕСІ ДОМАГАЮТЬСЯ РОЗСЛІДЖЕННЯ ГРЕФТЕРСТВА В ПЕРЕВЕДЕННЮ ПРОҐІБІЦІЙНОГО ЗАКОНА.

ВАШИНГТОН, 5. січня. — Посол нисшої палати, Д. Волк з Ню Йорку, вніс резолюцію в котрій домагається широкого та повного слідства над виконуваннем властями проґібіційного права, убиттем „законника Істмена" (бувшого нюйорського бандита), проґібіційним аґентом і загадочним замордованнем проґібіційного аґента Мекґінеса, кревняка Й. П. Тумолта, серетара президента Вилсона.

В своїй резолюції посол Волк закидує, що виконуванне вісімнайцятого додатку до конституції (проґібіція) стало публичним скандалом та потягнуло за собою грефтерство, а навіть морди.

Комісія конгресова для переведення слідства має складатися з пятьох членів републиканської, а чотирох членів демократичної партії і має до чотирнайцятого червня здати докладне справозданне, поробити свої спостереження та пропозиції до поліпшення теперішних відносин. По внесеню резолюції, Вейк Б. Вілер головний правний дорадник „Товариства Проти проґібіційного", заявив що початок до сеї резолюції дала неприятелі проґібіції.

Посол Волк сказав; „Вистарчить увійти до бюр проґібіційних аґентів, щоби побачити, які там люди працюють. Чесних людий там нема, зате нічого, не робить проти тих, котрих є оскарження. Чому? Длятого що урядники знають що вони беру всюди. Комісове замордованне „Законника Істмена" в Ню Йорку проґібіційним аґентом, Еремією Боган, котрий сам брав участь в піяцькій гостині, є одним з многих доказів на те, що треба перевести докладне слідство, якими способами працюють проґібіційні аґенти. Замордованне проґібіційного аґента Мекґінеса, кревняка секретара президента, найденого без життя коло Бейон Н. Дж., являєсь другим доказом потреби слідства.

„Ще инший случай приключився на Стейтен Айленд але його затаєно по висланню на місце специяльного суду закон уживанне алькоголю получене з усякими графтерством та здирством, тоді як безаконнє уходить без карно".

Посол Волк згадав також про випадок, що мав місце кілька днів тому в Шікаґо, де арештовано добре звісну шайку, займаючуся торговлею горівки, до котрої то тайки, — як виявилося зі слідства, переведеного шікаґовським проґібіційним департаментом, — мав належати і один член Конґресу. Наконець, — каже посол Волк,—„публика має право дізнатися про дійсний стан річи в цілій державі; якщо се є добре для суспільности, то добре; як ні, то все повинно бути вичищене".

ЩО ДІЄТЬСЯ В КОНҐРЕСІ.

В СЕНАТІ.

Комісія фінансова продовжає переслухання над законопроектом надзвичайної охоронної тарифи.

Комісія іміґраційна продовжає переслухання та збирає дальші свідоцтва в справі законопроекту про цілковите спиненне іміґрації на один рік.

Слідча Комісія углева переслухує дальше свідків.

Федеральний прокуратор Палмер ставав перед комісію судову в обороні своєї адміністраціі.

В КОНҐРЕСІ.

Банковий і Грошевий Комітет переслухує представників фармерів в справі позички для вивозу фармерських продуктів.

Убив чоловіка своєї любовниці.

БРИДЖПОРТ, КОНН., 6. січня. — И тутешнім карнім суді ведеться досить цікава розправа наслідком убиття Джорджа Б. Ната. З розправи показуеться, що Д. Б. Ната замордував любовник його жінки Елвуд Б. Вейд при співучасти її і Джана Е. Джанстона.

Елвуд Б. Вейд, жонатий і батько двоїх дітий, залюбився в жінці Ната, а вона в нім. На перешкоді був муж Нат.

Щоб його позбутись, спершу Вейд старався знайти за гроші відповідного волоцюгу, щоби спрятати Ната з дороги. Волоцюга довідавшись однак, що, щоби заробити пару долярів, треба вбити Ната на смерть, відказався сеї задачі. Посім і по змові з жінкою Ната, Вейд прийшов одного дня до хати Ната з Джанстоном і розпочав сварку. Зі сварки прийшло до бійки, в часі котрої жена Ната подала свому любовникови бучерський ніж, яким він вбив свого противника. По замордованю його, Вейд з любовницею вложили тіло до куфра, котрий відвезено відтак за місто і кинено в багно. На розправі жінка Ната стала свідчити проти свого любовника, та заперечила, немов би вона дала йому ніж, а свідчить, що Вейд забив її мужа зелізною барою. Підчас тої траґедії в хаті, Вейд наказав дітям Ната грати на пяні в другій кімнаті, аби заглушити крики, щоб сусіди не чули, що діється. Оборонці Вейда покликали яко свідків, жінку Вейда і його родичів, які свідчать, що Вейд не був ніколи вповні розума. Будучи малим хлопцем, в школі вчився дуже тупо, та взагалі родичі не могли нічого з нього викувати помимо всіх зусиль. Підчас розправи одного дня, коли наступила перерва і Вейд виходив із суду, прискочив нагло до своеї любовниці і обіймаючи її, поцілував її. Вона скричала, а жінка його зімліла.

Банкові злодії вкрали $18.000.

ДІТРОЙТ, МИШ., 5. січня. — Трох узброених злодіїв вкрались до „Вест Сайд Бренч оф Мишиґен Стейт Бенк" і втікли, забираючи зі собою $18.000.

Менаджера й офісових урядників запхали злодії до огнетривалої скритки де просиділи дві години, заки випущено їх відтам та відкрито злодійство. Здогадуються, що один із злодіїв мусів вкрастися до банку перед отвореннем його, а коли урядники прийшли до роботи, він вийшов з укриття, змусив менаджера і клерків вибрати гроші з огнетривалої скритки, а їх відтак назад впхав в скритку і замкнув двері.

КЕМДЕН, Н. ДЖ., 5. січня. — Юрія Сполуса, вейтера, задержали злодії у військових мундурах, ограбили, а відтак пробили ножем, в ногі, в самій середині міста. Бандити втікли, а пробитого відвезено до шпиталю.

Бетлегем, Па.

Фабрика „Бетлегем Стіл Ко." в Бетлегем, Лебанок, і в Спаров Пойнт, Мд., проголосила знижку платні своїм робітникам від 8 до 20 процент.

Ню Гейвен, Конн.

„Вінчестер Репайтінґ Армс Ко." проголосила зниженне платні своїм робітникам 10 процент, почавши від 10 січня с. р.

Балтимор, Мд.

Знижки платні робітників в усіх фабриках тутешніх сягають від 20 до 25 процент.

Робітники приймають сі знижки без опору.

Дітройт, Миш.

Платні робітників „Дітройт Рейлвей Ко." виключаючи робітників плятформових, зістали знижені до 20 процент.

Обчисляє большевицьку армію на 4,000.000.

ПАРИЖ, 7. січня. — Після статті, поміщеної в „Ля Ліберте", червона армія в Росії числить тепер 4,000.000 людий на підставі сталої мобілізації сімнайцяти кляс рекрутів. Повисше число, поділене в трийцять-три корпуси, або шістьдесять шість дивізій інфантерії, а сімнайцять кавалерії. Се рівнаеться змобілізованій французькій армії в 1914 році. „Ля Ліберте" ділить сі большевицькі леґіони як слідує:

Проти Фінляндії і Латвії, сема армія, числяча три дивізії; проти Польщі, 3, 4, 12, 14, 15, і 16-та армія, числяча двайцять шість дивізій; проти Кавказу, Вірменії і Джорджії, 9, 10, і 11-та армія, числяча одинайцять дивізій; на Далекому Сході, 5-та армія, числяча три дивізії.

В додатку, подає та часопись, десять дивізій 6-тої армії, яка розбила барона Врангеля, прямує супроти латишського фронту; чотири дивізії, 13-тої армії супроти Кавказу, а кавалерія Буденного супроти Польщі. Поза се має бути ще з тузин дивізій для тайних операцій.

Сі диспозиції війск предсказують, що приходяча офензива буде звернена проти Польщі, Латвії і Кавказу. Всі ті твердження щодо числа червоної армії підлагають однак сумнівам, бо тасама часопись тому рік числила силу червоної армії на 60.000 в часі, коли совєтські війска кінчили з Колчаковими та Юденічовими арміями на сході і північнім заході, де були також несогірше прочухані з Денікіном від полудня.

Бувший кайзер Вільгельм сподіється відзискати в недовзі свій престол.

ПАРИЖ, 7. січня. — Бувший кайзер Вільгельм напевне сподіється в короткім часі відзискати свій трон, і є в сталих зносинах зі своїми приятелями в Берліні, так предсказується в однім із заяв поданих сими часами. Особа, котра про се говорить, знає бувшого кайзера довгі літа і була гостем в замку Дорн на весілю доньки ґрафа Бентік, яка віддалася за адюганта бувшого кайзера. Розповідаючи про се, він сказав: Я мав десять мінутову розмову з бувшим кайзером протягом якої він виразився отверто, з надією. Памятаю, як він сказав Справи в Німеччині приходять до порядку наслідком французької опресії по одній стороні, а большевицької погрози з другої. Там внедовзі покажеться потреба одної сили, яка зможе привернути державу назад до єдности. Ся сила — дім Гогенцолернів. Тоді прийде час, на який я чекаю з повною надією. Сі що кажуть, що мої дні перейшли, будуть мати несподіване протверезеннє. Говорячи за послідні дні війни, бувший кайзер отверто нарікав на бувшу німецьку найвисшу команду. „Мене зрадничо ошукували мої ґенерали", — він сказав. Мене держано в темноті щодо правдивої мілітарної ситуації; все мені говорено, що все йде як найліпше. Якщо я би знав був правдивий стан річи, я був би поступив цілком інакше. Я буду очищений із закидів, які пороблено супроти мене.

Гість сей каже дальше, що Вільгельм постарівся, посивів, та що на весіллю був лишень пару хвилин, позаяк між гістьми було богато заїлих неприятелів.

СЕРЕДНОВІЧНІ ТОРТУРИ У ЛЬВОВІ.

(З львівського дневника „Вперед").

В арештах при вулиці Казимирівській у Львові сидить мешканець Радехівщини тов. Іван Семенюк, арештований за те, що підчас побуту большевиків в Галичині стояв на услугах совітської влади. На чому полягали ті услуги, покаже слідство. Та підчеркнути треба спосіб арештування:

Коли до села Оглядова, радехівського повіту, вернули жандарми, зараз їм хтось доніс, що Іван Семенюк працював у ревкомі. Цего їм і треба було. Жандарм Свентальскі і ще один перевели арештування в той час, коли Семенюк вертав з поля до дому. Вискочили з укриття, скували ланцюхами і почали бити так, що приклад кріса розлетівся в тріски. Серед безнастанних побоїв вели його аж 5 кільометрів. В оглядові вкинули його разом з другими арештованими до льоху на півтора метра широкого і тут довідався Семенюк, що його арештовано на донос оо. Чубатого з Опліцка і Березинського з Оглядова за те, що буцімто він примушував їх підлягати совітській владі. Далі знущанося над ним за те, що найдено в нього „Вперед" і партійну леґітимацію української соціял-демократичної партії. Жандарми ніяк не хотіли повірити, що наша партія є леґальна і вмовляли в нього, що екзекутива УСДП. мусіла дяти йому якісь „тайні припоручення". Далі випитувано його, пощо він їздив 1. мая до Львова. Так держано його аж три дні, а потім відставлено до Львова до слідчого уряду при вулиці Льва Сапіги. Тут нові тортури тайних аґентів, чого свідками були арештовані з Сушна: Петро Баран і инші. А вічно мучили його запитами: який приказ він дістав з заряду партії?!

Так сидить він уже девять неділь голий і босий, бо відобрано всьо від нього. А навіть дома, хоч служив у чужих людий, переведено кілька разів ревізію і побито членів цеї родини за те, що вона удержувала його.

Проти такого поведення поліційних органів і людьми ми вносимо як найбільше рішучий протест перед цілим цивілізованим світом! Страшно справді повірити, що такі середновічні події мають місце в XX. віці!

ҐУБЕРНАТОР ДР. ЖАТКОВИЧ ПРО ВІДНОСИНИ НА УГОРСЬКІЙ УКРАЇНІ.

„Кассаі Гірляп" (подаемо за чеською ґазетою „Трибуна") пише, що ґубернатор Закарпатської України др. Жаткович, вертаючи недавно з Праги говорив з одним журналістом про відносини на Закарпаттю і сказав таке:

„Є бажанням всіх політичних партій, щоби як найскорше переведено вибори до сойму Карпатської Руси (така офіціяльна назва Закарпатської України) в Ужгороді. Цивільна влада вже поробила приготування до цих виборів, кромі Мармарошини, що її недавно опустили Румуни".

„Від цих виборів вижидаємо нормальних відносин і успокоення народу, бо звісне, що сучасна справа є тільки провізоричною, що зле відбивається на народі. Що відноситься до виборчих можливостей, то йде передовсім о дві партії; аграрну і соціялістичну. Мадяри при цих виборах не приходять під увагу, так як вони розділилися на міщанську, соціялістичну і комуністичну партію. Жиди як практично думаючий елемент вже зблизився до чесько-словацької републики. Длятого думаю, що український (русінский) сойм буде складатися з льояльних послів. Що-до комуністичної аґітації, то праські події є гідні напятнування".

„Порядок в Закарпатській Україні (в Русінску) стоїть на певних підставах; наша цивільна адміністрація виконала величезну працю. Але між народом є певного рода неспокій, чого головною причиною є лиха апровізація, що однак стало поліпшуеться. Є також большевицька пропаґанда, що організовано з Росії. Їй треба присвятити велику увагу, бо вона розпоряджаючи великими грішми, моглаб статися небезпечною. Що дотикає боротьби в народі, то положення поліпшилося, так як українські і українофільські провідники (українсті а рушті вудцове) пізнають, що нею поважно загрожують єдність українського (русінского) громадянства, а попирають працю переворотових чинників. Православна аґітація не має важніщих успіхів. Православя є тільки в 40 громадах, а причиною православної аґітації є давніша мадярська церковна політика. Велика більшість священиків зложила присягу вірности, а незложило її тільки небогато мадярських священиків з епископом Паппом в Ужгороді і трьома крилошанами. Як поліпшиться соціяльне положення священиків, то священики стануть льояльними чинниками держави".

Пишіть до „Свободи", що робить Ваша громада: чи збирае поміч для Галицької України; чи уладжує віча, концерти, представлення. Напишіть також, як нічого не робить і подайте, чому. Дописі написані коротко, виразно, читко, по одній стороні паперу і на картках невеликих, будуть все поміщені апору. Довгі, нечиткі дописі, писані на великих картках паперу, мусять довго чекати своєї черги.

ДО ХВАЛЬНИХ УРЯДІВ БРАТСТВ, ТОВАРИСТВ І СЕСТРИЦТВ У. Н. СОЮЗА.

З нагоди відбувшоїся конвенції У. Н. Союза головна екзекутива ухвалила, щоби в місяцях грудни 1920 р., січню і лютім 1921 р. принимати нових членів до У. Н. Союза за 50 центів вступного.

На відбувшійся конвенції нарід свідомо сказав свою волю. Нарід переконався, що господарка в У. Н. Союзі є уміла та члени тоїж орґанізації мають повну ґарантію свого обезпечення.

З днем 1. січня 1921 р. входить в житте ухвала, силою котрої кождий член в разі каліцтва дістане відповідну запомогу аж до суми $300 без нарушення його посмертного.

Для добра нашої найстаршої і найбільшої української народної орґанізації просимо доложити всіх сил, аби приєднати до неї як найбільше число членів.

Де ще нема відділу У. Н. Союза, там шість свідомих і щирих Українців можуть заложити такий відділ.

Кождий член дістане прегарну грамоту, котра буде оздобою його хати, а крім того відзнаку, статут і платничу книжочку, та буде користати зі всіх прав і привілеїв У. Н. Союза.

Всі близші інформації дістане кождий в головній канцелярії У. Н. Союза:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION,
BOX 76, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ЕКЗЕКУТИВНИЙ КОМІТЕТ:

С. Ядловський, гол. предс.
І. Каштанюк, гол. секр. рек.
Р. Слободян, гол. секр. фінанс.
В. Левчик, гол. касієр.
А. Савка, завідатель „Свободи"

ЧОМУ МАЄТЕ СОБІ ЖАЛУВАТИ ҐАЗЕТИ?

Пощо Вам купувати „Свободу" на стендах, коли як пішлете 7 долярів, то вона буде щодня рано приходити просто до Вашої хати. Мало не три сотки чисел до Вас прийде за рік.

Тепер почта в Злучених Державах скоро привертається до нормального передвоенного стану і буде доручувати ґазету дуже точно. Крім того видавництво „Свободи", друкуючи ґазету на плоско-ротаційній поспішній пресі, і адресуючи при помочі нових поспішних адресових машин, цілу висилку ґазети полагоджує дуже скоро і точно, так що нарікань на недоставу або спізнення не буде.

Станьте цілорічним передплатником самі і другим радьте. Чим більше підіпрете „Свободу", тим ліпшою її зробите, а не для кого іншого тілько для себе самого і для всього загалу.

Притім памятайте, що видавництво „Свободи" дає кождому цілорічному передплатникови, що пришле згори передплату, премію в книжках (після вибору передплатника) вартости двох долярів.

Нехай не буде писменного Українця в Злучених Державах, Канаді і Бразилії, котрий не був би передплатником „Свободи"!

Кождий Українець прецінь варта бути своїм власним, самостійним передплатником своеї ґазети, а не стояти в чужу ласку і читати позичену ґазету, або чужу, або жадної, як часом годі позичити або купити.

Чого маєте собі жалувати? Досить, що Вам другі жалують. Зараз нині зладьте передплату і пішліть за себе до „Свободи"!

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES. Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75
By mail, Prepaid.		Почтою, оплачено.	

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Телефон Адміністрації і Редакції — 498 Montgomery.
Телефон гол. канцелярії Укр. Народного Союза — 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

Передплату найліпше висилати на почтовий або експресовий моні-ордер, який належить залучити до листа, оставляючи собі відтинок як посвідку. Такого листа не треба реджіструвати а вистарчить 2-центова марка. Пересилаючи паперові гроші, треба конечно такий лист зареджіструвати. Пересилаючи почтові марки замісць гроший, треба їх добре обвинути в папір, щоби у вохкі дні не зліпились в дорозі.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order, а не банкнотами. При виміні числять 15 центів від кождого канадійського паперового доляра.

Всі листи адресувати:
"SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ БУТИ УКРАЇНІ САМОСТІЙНОЮ?

(Голос руського большевика)

Українська комуністична часопись у Відни „Нова Доба" передрукове московською мовою дуже замітний лист великоруського большевика Г. Лапчінського до „Червоного Прапора", української большевицької ґазети в Харкові. Лист сей замітний тому, що кидає він незвичайно цікаве світло на відношенне Росії до України, себто якраз на питанне, котре послідними часами робить немало шуму серед комуністичної преси в Европі й Америці.

Москаль перейшов з московської в українську партію комуністичну.

Г. Лапчинський зазначує на вступі листу, що пише він на те, щоби дати відповідь на численні запити своїх товаришів, котрі здивувалися, чому він виступив з Комуністичної Партії (большевиків) України, що являється лише областною частиною Російської Комуністичної Партії, та вступив в ряди Української Комуністичної Партії. До того, щоби подати свою відповідь до публичної відомости, спонукала його та обставина, що він був загально відомий на Україні зі своєї політичної діяльности, що він ще від 1905 року був членом Російської Соціял-Демократичної Робітничої Партії, в котрій він зачисляв себе до большевицького крила; що він був опісля в Російській Комуністичній Партії, або в її областній орґанізації, Комуністичній Партії України; що в роках 1917 на 1918 був членом головного комітету большевиків України членом Першого Українського Советського Правительства членом Центрального Виконавчого Комітету перших трьох скликань. Через ту свою участь в тих партіях і урядах, Лапчинський уважає себе за спів-відвічального за всю політичну діяльність тих партій і урядів на Україні.

Якби зірванне зносин зі старим центром комуністичного руху на Україні та прилученне до нового і молодшого руху було виключно його особиста справа, то він не уважавби з відповідне про се писати. Т. Лапчинський думає, що случай його переходу тісно звязаний з тою переміною, яку переходить тепер Комуністична Партія (большевиків) України. І тому він тимбільше чуєсь спонуканим до публичного виступу.

Г. Лапчинський стверджує, що до часу Першого Всеукраїнського Зїзду Рад (що був назначений на 1. грудня 1917 в Київі, а пізнійше був перенесений до Харкова) большевики будучи партією московських та помосковщених робітників стояла осторонь від української революції та відносилася однаково ворожо до української революції, як і до жидівського національного робітничого руху.

Перший Всеукраїнський Зїзд Рад був початком боротьби зорґанізованої большевиками робітничої кляси, армії і селян, боротьби на велику, все-українську міру, — за сотворенне української національно-територіяльної радянської власти.

Два большевицькі погляди на Україну.

І ось з самого початку сеї, на всю Україну зачеркненої боротьби в нутрі большевицької партії, появилися два зовсім протилежні напрями.

Одна часть партії, становляча тобі більшість в партії і опираючись на партійних робітників з центру, зовсім непідготованих до участи в національній революції, далі давилася на всі старання сотворити українську державу на всій українській території як на комедію, котру гралося на те, щоби задурити українських шовіністів та заграницю, а в найліпшім разі як на хитру штучку.

Друга частина була щиро переконана, що бувшу російську імперію треба конечно до основи перебудувати, і ся часть большевиків почувалася до вдячности супроти України, котрої революційний пролетаріят поручив їм орґанізацію краю. Вони були переняті свідомостю, що Україна являється осібним, відрубним територіяльним, національним і економічним орґанізмом.

Орґанізація большевицької партії.

Перша часть партії найшла підмогу у московськім партійнім центрі. Вона й робила всякі дезорґанізаційні експерименти, як приміром, орґанізувала осібну Донецько-Криворижську Републику, підриваючи тим способом повагу Народного Секретаріяту в Київі. Проти сьої політики стояла менча частина партії, до котрої належав і Лапчинський, попри Шахрая, Скритника.

Ся часть партії голосувала за утвореннем осібної Української Комуністичної Партії, котра малаби бути рівнорядною з московською партією частиною Інтернаціонала. Зате більшість стояла за тим, щоби утворити Комуністичну Партію України, та підчинити її Російській Комуністичній Партії.

Прихід Німців на Україну перервав дальшу роботу.

Гарні надії та сумна дійсність.

По уступленню Німців, комуністичний рух на Україні почав будуватися на зовсім инчих основах.

Независима Українська Радянська Република, володіюча своєю армією і маюча власть на всій території; Україна, існуюча побіч самостійної Естонії, Литви, Білоруси і Литви; надія на прилученне Галичини; притягненне до радянської партійної роботи, чисто українських місцевих сил; перехід на радянську плятформу боротьбістів і незалежних, — все те давало основи надіятися, що край і революція будуть розвиватися нормально. Але — каже Лапчинський, — скоро прийшов час заведених надій.

Московська централізація та її наслідки.

Московський центр переводив консеквентно централістичну політику, зводячи на ніщо всю самостійність місцевих орґанів власти, переміннюючи їх на чисту фікцію, а далі то й зовсім зніс найважнійші з них. Навіть такі впливові та талановиті товариші, як Пятаков та Бубнов не потрафили опертися сій політиці.

Увесь партійний та советський апарат переповнився шумовиннем, викиненим із московського центру. Се шумовинне дезорґанізувало Україну, позбавляло її всякої сили супротивлятися контра-революції із нутра і із зовні і мало не привело до заваленя революції в самій Московщині.

Зусилля реформ.

Широкі круги партійних большевиків і в центрі, а особливо на місцях, уже почали приходити до переконання, що політика Комуністичної Партії (большевиків) України є наскрізь хибна. Але центральні інституції партії, стоячи далеко від місцевих орґанів партії, та уважаючи себе лише розгалуженнем Центрального Комітету Російської Комуністичної Партії замикали очи на зростаюче невдоволенне.

В той час в Київі згуртувалась, за почином покійного Слинька, ґрупа большевиків, котрі пізнійше назвалися „ґрупою федералістів" а котрі поставили собі за завданне уздоровити політику партії, переміняти партію на орґанізацію робітників та бідних селян України, зробити її независимою від Російської Комуністичної Партії, та оперти її на місцеві сили і на умови українського життя.

До такої самої ціли стреміла також і партія боротьбістів і тому федералісти уважали злученне тої партії з комуністичною Партією (большевиками) України за подію великої ваги для революції на Україні, бо їм здавалося, що в той спосіб здорова течія в нутрі Комуністичної Партії (большевиків) України скоро зміцниться і наконець побідить.

Поворот до давньої політики.

Тимчасом в міру того, як територія України очищувалася з денікінських банд, виходило на яв, що московський центр не думав зміняти своєї політики та державної управи на Україні хоч конференція Російської Комуністичної Партії заявилася за зміною політики на Україні. Провід на Україні віддано тим самим особам, що були виновниками попередної невдачі, а до них додано ще елементи, що перешкаджали секретаріятам до здійснення політичного пляну начеркненого ним ще в 1917 році.

Наслідки московської централізації.

Наслідки не дали на себе довго ждати. Внутрішне положенне України, недбала робота советських установ, пасивність міського населення, стан села, повільність партійного життя, —. все вказує на те, що кріза сього року ще тяжча, як минувшого.

Були нові проби вийти з сьої інерції.

Ґрупа федералістів подавала в Москві докладний меморіял до Центрального Комітету Російської Комуністичної Партії і в ньому старалася доказати фактами на конечну потребу змінити дійсно українську політику.

Пізнійше конференція большевицьких орґанізацій на Правобережній Україні, що була скликана до Ромеля за почином ґрупи федералістів, одноголосно заявилася за потребою створення дійсно независимого партійного центра і дійсно повновласного правительства на Україні.

На всеукраїнській большевицькій конференції в марті, 1920 року, ґрупа федералістів представила свої засади, котрі опісля стали загально відомими в партії і стрінулися всюди із загальним одобреннем.

Та все те не потрафило навіть в малім степени змінити політики большевиків на Україні і тим самим вивести сеї партії із занепаду.

Пропозиції Лапчинського.

На думку Лапчинського, партія большевиків повинна поробити осьтакі зміни, щоби вийти із сеї скрути:

1) Треба створити самостійну Українську Комуністичну Партію, котра входилаб в склад Третього Інтернаціонала на рівні з партіями других країв.

2) Треба створити на Україні самостійні центри, котріб були независимі від російських центрів, а обеднювалиб всі форми руху українського пролетаріята, як професіональний рух, кооперативний, молодечий, жіночий і т. д.

3) Треба створити на Україні таке радянське правительство, котре мало би всю повноту власти у всіх галузях управи і виступало у всіх конечних случаях, (а передовсім в питаннях оборони і господарського устрою) в повній згоді і на основі докладно усталених правил з правительством других радянських републик, а передовсім з російською.

Більшість а московські централісти і шовіністи.

За тими поглядами стоїть подавляюча більшість українських большевиків, всі бувші боротьбісти (кромі двох-трох централістичних ново-наверненців), до них прилучуються з кождим днем більше і більше большевиків, навіть тих, котрі приїхали з Росії, а котрі, як чесні робітники, політики та добрі інтернаціоналісти, потрафили здавити в собі останки московського централізму і шовінізму.

Колиж так, то чому не борються вони за перевагу своїх думок в самій Комуністичній Партії (большевиків) України? — питається Лапчинський.

Причина сього проста. Більшість не може перевести своїх поглядів в нутрі партії.

І ось тому Лапчинський виступає з Комуністичної Партії (большевиків) України та вступає до Української Комуністичної Партії, так як ся партія, на його думку, дає йому можність вияснити думку декотрих робітничих кругів України та стреміти до переведення в життє своїх думок про будову радянської України, та тому, що лише програма сеї партії дає основу для обеднання всіх комуністів на Україні.

По старому.

Лапчинський кінчає висказуючи надію, що він стрінеться зі своїми старими товаришами в рядах одинокої Української Комуністичної Партії.

Але й тут стрінуло його розчарованне. Московські большевики скоро показали Лапчинському, як вони дивляться на московського большевика, що отряся з московського централізму та шовінізму.

„Опублікования цього листа" .— пише большевицька „Нова Доба" — „мало всякі наслідки як для автора, так і для газети. Його самого вислано з України, без права повороту до неї, а вихід „Червоного Прапора" застановлено. Нині Українська Комуністична Партія позбавлена свої преси і всякої можности промовляти публично до української пролетарської опінії".

По старому:
„Малчать і паслушать!"

„ПОДІЛ" СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ НА „ВОЄВОДСТВА" І УКРАЇНЦІ.

(З віденського „Укр. Прапора").

Варшавський сейм на засіданню з дня 3. грудня, 1920, займався законопроєктом про поділ Галичини на „воєвідства". По проєкту адміністраційної комісії, який реферував посол Кернік, має бути ціла Галичина поділена на 4 воєвідства: краківське, львівське (26 повітів з 2,800.000 мешканцями), станиславівське (16 повітів з 1½ міліонами мешканців) і тернопільське (15 повітів з 1½ міліонами мешканців). В дискусії над законопроєктом, **Стапінський заявив, що його не можна ухвалювати, бо Українці Східної Галичини приймуть поділ краю яко визов.** Поділ Східної Галичини можна перевести щойно після згоди з Українцями. Інші посли, очевидно, таких скрупулів не мали і стояли за приняттем законопроєкту. В голосованню внесений законопроєкт принято в другім і третім читанню.

Варшавський сойм, який диспонує землею, котра до Польщі не належить, і диспонує нею без згоди з місцевим українським населенням, яке у варшавськім соймі свого заступництва не посідає, бо Поляки вибрали туди лише своїх представників, творить діло, яке — розуміється — не має супроти нас ніякої правної сили. Се є брутальне, звіряче насильство! Але на щасте, грядучі події і ціле міжнародне положенне не є того рода, аби приневолювало нас хвилюватись. Маємо повну надію, що в недовгім вже часі весь кровожадний польський режім у нашому краю завалиться разом з варшавськими злочинцями!...

АДРЕСА ПРЕДСІДАТЕЛЯ У. Н. СОЮЗА.

Подається до відома інтересованим, що адреса головного предсідателя У. Н. Союза є слідуюча:

SIMON YADLOVSKY,
Box 53, Jersey City, N. J.

ЇДУТЬ ГОСТІ.

(Надіслана стаття).

Доносять польські ґазети, що до демократичної Америки вибирається в гості ватажок ляцьких Гунів-горлорізів ґенерал Юзеф Галлер. З ним приїде мабуть теж Іґнац Ян Падеревскі.

Їдуть в гостину представники ляцької окервавленої „демократії", їдуть із руками скрівавленими невинною кровю українських героїв і мучеників, їдуть до найбільшої в світі демократії, яка мовчки приглянулась безсоромному торгуванню волею нещасного українського люду. Їдуть зложити поклін політичному трупови великого американського демократи, який сам проголосив поневоленим народам евангеліє самоозначення, а опісля сам це евангеліє стоптав на очах цілого світа.

Їдуть в певних цілях. Їдуть до Америки по золоте руно для крівавої шляхецько-панської ржечипосполитої. Їдуть за грішми, за допомогою, за ратунком.

Будуть витати крівавих гостий американські ляшки. Будуть витати їх американські капіталісти.

А серед нас крайне отупінне, тай не знать, чи теж спроможемось на такий привіт, який цим гостям від нас належавбись, на такий привіт, який задокументувавби перед світом, що таки не ціла Америка витає катів українського люду. Бо наш брат вміє лишень своїх людий витати, таким привітом, який належавби Ляхам, таким привітом, який мав місце в клівленді і в Бостоні.

Торгують українською нафтою.

Доносять ляцькі ґазети, що польські пани продають українські копальні нафти в Східній Галичині (в Малопольсце) американським капіталістам зорґанізованим в Прімієр Ойл Ко. І додають від себе, що це є спекуляція на піднесенне „сплащоней валюти польский". Як-же ще довго ми Українці і наше добро буде погноєм для збогачування наших катів?

Польські діти дякують...

До Америки наспіла подяка від ляцьких дітий із західної Галичини, з підписами 50 тисячів ляшків за американські дари в поживі. Певно подяка комітетови пана Гувера і Американському Червоному Хрестови, на який і американські Українці складали свої центи. Від українських дітий до Америки подяка не прийде, бо вони досі конають з голоду і холоду, саме в той час, коли діти їхніх катів давляться американськими дарами. Але думаємо, що цю подяку ляцьких дітий повинні були запечатати наші підсвинки в особах Демянчука, Сидора Твердохліба і Міхала Яцкова, яким безперечно мусіли дістатися охлапи із ляцьких столів навантажених американськими дарами.

Сотка наробку ляцьких панків приїде до Америки.

В літі цего року приїде до Америки сто ляцьких студентів реальної школи у Львові. Приїдуть оглядати американські школи і фабрики і банки, щоб гаразд навчитися як обдирати українських мужиків і робітників в демократичний спосіб. Не жалують пани Ляхи гроша на науку і практику для будучих „ролікуф".

А ми жалуємо підмоги для українських студентів, які своїми грудьми, літами боронили волі України, а тепер розбрилися по чужих краях на науку.

—Г.

HOW UKRAINIA SAVED RUSSIA.

By P. A. ADLER
The Star's Foreign Editor.

Two centuries ago when Charles XII of Sweren wanted to conquer Russia he did not march his troops directly on Moscow, the capital of Russia, but south toward Ukraina. When he was defeated by Peter the Great at Poltava, southern Ukraina, he found himself farther removed from Moscow than he had been at the outset of his campaign.

Despite the defeat suffered by the king of Sweden, despite the apparent illogicality of neglecting the shortest route to the capital of the country to be conquered, Charles' military map has furnished to ambitious imperialists the historical path to Moscow, where, by the way, they never got.

The military tactics of the counter-revolutionary forces of Russia during the past three years formed no exseption in this respect and followed this historical road. Krassnov and Skoropadski, agents of German imperialism; Pilsudski, chief of the Polish imperialists; Denikin and Wrangel, the agents of the Franco-British imperialistic alliance—all followed the same tactics with regard to Moscow and Ukrainia, and while aiming at the former, lingered longer than was good for their health in the latter.

After Denikin had occupied Kharkov and Tzaritzin in June, 1918, he issued an order to march on Moscow. The march north, however, was not resumed till the end of September. During the intervening three months he deviated into Ukrainia and occupied Yekaterinoslav Poltava and Kiev, apparently aiming at a military occupation of Ukrainia rather than at an eradication of bolshevism.

Denikin, or rather the Franco-British imperialists working behind him, only followed the tactics of the German imperialist, who immediately after the treaty of Brest-Litovsk set their agents, Krasnov and Skoropadsky, not to complete the defeat of Russia, but to capture Ukraina. Pilsudsky, too, showed that his love for Ukraina was greater than his hatred of bolshevism. Last summer, while he was being heralded as the man who saved Europe from the bolshevist peril he had actually been driving his wedge in a southwesterly direction toward Kiev and Poltava rather than to the northwest in the direction of Moscow, apparently aiming at the conquest of Ukraina rather than at the defeat of bolshevism.

Natural Resources the Magnet

What is this mysterious power that has led all the would-be conquerers of Russia to divert their coursee to the south? What is it that proves stronger for European imperialism than its hatred of bolshevism? An answer to this question has been given by M. Pavlovich of the Russian ministry for public works, in the latest number of the official organ of the Russian government bureau in the United States.

It is the natural resources of Ukraina that the imperialists of Europe, allied or German, are concerned about more than about bolshevism and its dangers to the western civilization, says Pavlovich.

Ukraina is the richest section of Russia. It has great mineral wealth, huge deposits of naphtha, enormous cotton plantations; it is the principal source of Russia's supply of grain, cattle, sugar, eggs. It was the center of Russian exports before the world war.

Immediately after the peace of Brest-Litovsk the German threw their armies across the Russian border, but not in the direction of Moscow or Petrograd, not toward central Russia but toward Ukraina. It aimed to annex Ukrainia. One of the earliest treaties between the reactionary masters of Ukraina and the German powers is interesting in this respect. This treaty was revealed at the fourth all-Russia congress of soviets on May 18, 1920.

According to this treaty between the Germans and Petlura, Ukrainian anti-revolutionist driven across the Polish border by the soviet troops and now a prisoner at Keltz, Ukraina was to deliver to Germany and Austria, by June 1, 9119, the following: 75,000.000 poods of cereals (a pood is 40 Russian ponds, about 36½ United States pounds); 11,000,000 poods of live cattle; 30,000 sheep; 2,000,000 fowl; 45,000 poods of fats; 2,500 carloads of eggs; 2,500,000 poods of sugar; 20,000,000 liters of alcohol, etc. This treaty was signed before the treaty of Versailles and consequently was concluded without consultation with the allied nations. The outcome of the world war modified these agreements somewhat; the Austro-German order was never delivered.

The Storehouse of Russia

The area of Ukraina is larger than that of Poland, Italy, Yugoslavia, Rumania, Hungary or Czechoslovakia. It comes closer in size to France, Spain or Germany. Located in the "black soil" district of Russia, it presents one of the most fertile spots in Europe, if not in the entire world. Although it comprised only about one-seventh of former European Russia, Ukraina supplied agricultural products to the entire Russian empire of the Czar and a considerable quantity to westrn Europe.

Between 1909 and 1913 Ukraina exported to western Europe 180,000,000 poods of wheat, and 210,000,000 poods of barley, 32,000,000 poods of rye and 9,000,000 poods of oats. The average export of all four cereals was 432,000,000 poods annually. It also exported annually 231,000 head of cattle, or about 6,000,000 poods of meat. Of the 294 sugar refineries contained in Russia in 1914 Ukrainia had 198 which produced about 67,000,000 poods of sugar a year. It produced annually 50,000,000 liters of alcohol. Ukraina's mineral wealth comes as a close second to her agricultural wealth. It has vast supplies of coal and iron. It was these natural resources that proved the center of gravity to all the foreign imperialistic powers that have ever set foot on Russian soil. So strong a center of attraction has it beeen in the past to those powers that it diverted the attention of the would-be conquerors of Russia from Moscow and eventually saved the vast Russian state.

Immediately after the treaty of Brest-Litovsk, Germany began her campaign on the natural resources of Ukraina and threw her army into the Donetz region. No sooner had Germany been compelled to withdraw from there than the entente powers entered it with the same object in view. It must be admitted that the mineral products of Ukraina had fallen into the hands of entente capital even long before the outbreak of the world war. Thus, of 3,600 coke ovens in that region, with a total production of 173,000,000 poods of coke, 3,150 ovens, with a production of 153,000,000 poods, were in the hands of stock corporations supported by foreign capital, says Paylovich. This foreign capital was chiefly Belgian and French and partly British.

In this natural wealth lies the explanation of the peculiar conduct of the military apostles of western civilization upon their stepping on Russian soil. Great as has been their love for progress and culture and their hatred of the Russian political doctrines, they could not resist the temptation of seizing the natural wealth of Ukraina. Foreign capitalists who had an interest in the Ukrainian mines were particularly interested that the downfall of the horrid bolshevist state and the subsequent salvation of the world for democracy should begin in Ukraina, rather than at any other part of the Russian state. It is for this reason that the shortest path to the seat of bolshevism was so many times disregarded in favor of the longest route.

Indeed, the smell of the Ukrainian alcohol, grain and iron ore may be regarded as the fair rival of the cackle of the Roman geese. Just as the cackle of geese saved Rome many centuries ago from foreign invaders, the smell of alcohol saved Russia now from the imperialistic ambitions of the entente.

(From the Minnesota Daily Star, Minneapolis, Dec. 15, 1920.)

Марійка Підгірянка.

ПОВОРОТ.

(Думки Галичан).

По довгих, скучних, сумних днях
до дому знов піду —
шукати буду по гробах
в родиноньку сліду.
  І вийде сонце ізза гір
  червоне мов би жар.
  І впаде мій зтужений зір
  на любий, рідний яр...
Не видно сіл, не видно хат,
ні золотистих стріх.
Співи з городців не летять,
ані дівочий сміх.
  Лиш серед пустих, глухих піль
  могили та хрести.
  І серце моє стисне біль —
  мій краю, чи се ти?
А рідна земленька стрясе
з осінних сльози, мрак
і тихий стогін пронесе,
зітхне тяженько так.
  Ах, струї крови тут лились,
  червоніли в луні,
  а діти мої розбрились
  в далекій чужині.
А діти мої пійшли в світ
на нужду, на сміх, глум.
Вертаються за тільки літ —
знов їх стрічає сум...
  По селах моїх шлях пустий,
  по полях моїх гліг.
  Впало добро моїх дітий
  потворі аж до ніг.
Ще й кинувся богач-сусід,
останки обрива —
Чим я прийму своїх сиріт —
окрздена вдова?...
  Ні кутом теплим їх прийму,
  ні дам їм збіжа лан.
  Зранені руки лиш здійму,
  вмліваючі з кайдан.
Жалітись ме в ранок блідий
мій край в словах отих.
А я припаду до грудий
до зранених, святих.
  А я приклонюсь до тих піль
  у пориві чуття,
  і втишу свою тугу й біль,
  при мамі мов дитя.
Ще ти пригорнеш нас усіх,
ще нас огрієш знов.
Ще згоїть безліч ран твоїх
всесильная любов.
  Ще прийде день, ще прийде час,
  світ промінь свій зішле —
  і будеш ти ціла для нас,
  українська земле!
Хоч чашу сповнимо до дна,
знайдемо ранам лік,
і свята будеш і одна
і неподільна в вік!

ВІДПОВІДЬ.

Большевицькі „У. Щ. Вісти" запитують, скілько зібрано на „Рідну Школу" і кілько Демидчук взяв на подорож".

На се відповідаю: „Підчас моєї поїздки в 1912-13 р. наспіло зі збірок від місцевих комітетів просто до Львова на щадничу книжочку ч. 6800 в „Дністрі" — понад 18.000 долярів. За подорож виплачено мені по моїм повороті до Львова 400 долярів.

Др. С. Демидчук.

ЩЕ ПРО АНАЛЬФАБЕТИЗМ І „БИЧИЙ" ГУМОР.

(Допись з Шикаго, Ілл.).

Входити в полеміку з „редакторами" шікаговської „гюморістік енд Сцієнтіфік" шматки, мені й не сниться.

Але все таки думаю, що толерувати незнання рідної мови у людей, що беруться редагувати часопись ніяк не годиться. Такі річи треба пятнувати. Не лишень пятнувати, але й хоронити загал перед темняками, які вздурили собі в затабачених лепетах, що ніби то вони вчені, тай беруться „просвічати" народ.

На 12-тьох сторінках ні більше, ні меньше, лишень 114 (сто чотирнайцять) похибок. Не входить в цю рахубу похибки друкарські, які трапляються всюди. Це похибки такі, що ставлять свідоцтво найгіршої кляси панам шевським редакторам. Досить глянути для приміру на осьякі цвітки-шікаговської „поступової" газетки: „тутейшого, дьохтьом, вісьлями (?), виспа (замісць остров), пиха, всегда, супокійний, вісьорок, одномишленники, писатель, обава, уваруньковані, пролетаріяцький, страшливо, трагічно, дистанс, (ая пане майстер, диштанц), могуть, вліяніє, гатунок, Сиберія, подіями Винниченка (еге-ж пане челядник), зусиля, особник, літерацький, цудовний, могу, язик (замісць мова), яке, таке, пристосований" і т. д. і т. д.

Так виглядає українська мова шікаговської газетки з „бичим" гумором.

А ось тут позволю собі навести одно речення із одної „научної" статті, поміщеної в тій „гумористично-науковій" шматці, для ілюстрації гумористично-начного стилю:

„Тому, коли укр. зак. комуністам, як і всім укр. партіям, ходить справді о повне визволене України, то в теперішним тяжким положеню не повинні вони — на мою думку — обмежувати ся лише до праці в партії і для партії, При заподадливім, на кождім безусловно момент, перестерігаю чистоти партийних теорії і засад (на що могуть позволити собі партії в вільних, власних державах) — але поставивших свою програму, як мету на дальший дистанс і не теряючи ії з ока повинні під теперішню хвилю причиняти ся до зґуртовання всього народу, як він є великий, під спільним кличем: народного визволення з під чужого ярма, так польського, як румунського, як і російського — бо шкода віддавати ся довше ілюзіям, будьтоби маси укр. робітництва і селянства, без попередної політичної свободи, змогли визволити ся з гнету економічного і клясового".

Ось яке гумористично-научне речення. Колиб говорити мовою „Оси", то я сказавби, що до такого страшливо-трагічного літерацько-реторичного стилю на довгий диштанц треба безваруньково пристосувати ся.

Скаже хто, що за богато чести для шевських письмаків писати про них в „Свободі". Я сам так думаю. Але чи можна мовчанкою збути таку погану профанацію нашої прегарної рідної мови? Чи можна мовчати, коли бачиш, що люди без моралі видають порнографічну шмату, якою затроюють атмосферу нашого народного життя, яку і так треба прочистити? На мою думку істнування такої брудної, нечесної газети дуже лихе свідоцтво виставляє нашій читаючій громаді. Бо або та читаюча громада, та громада „Оси" дуже темна, або здичіла, або одно і друге. Колиб такий диволгяд виходив у иншій мові, то нема сумніву, що ніхто його-б не брав до рук.

Ще одна річ, якої не можна змовчати. Длячого виходить в Шикаго та гумористично-наукова шматка? Знають це Українці в Шикаго, але не знають наші люди з инших місцевостий, а богато з цих, що цего не знають падають жертвою факірських „бізнесів" львівського шевця. Бо цей швець не лишень видавець газети, він в додатку продавець всяких чудесних машин, медично-електричних апаратів, гравюрних годинників, шкляних револьверів, патентованого ліку на всі недуги, та всяких бляшок, чічок і прибабашок. Він заложив кілька т. зв. департаментів до випродування своїх товарів. Кождий департамент має иншу адресу. Кождий департамент належить до шевця. З кождого департаменту швець бере тості зарібки. І на це видає газетку, щоб було де оголошувати свій факірський бізнес.

Він примірово продає такий „найславнійший медичний апарат", який лічить всякі невиличні хороби, і то в протягу кількох тижнів". Той апарат лічить чоловіка з ревматизму, з гнилих прищів, з болю костий, з болю голови, лічить жолудок, дихавицю, битте серця, катар, фрибру; той апарат робить твар гладшою, „зрушить" циркуляцію крови і додає ваги. І „лічить" чоловіка з добрих 10 долярів і десятьдесять-пять центів. Розуміється легковірного чоловіка. Бо всякий мудрий чоловік знає, що нема в світі апарату, щоб лічив людий із всіх виличимих і невиличимих недуг.

Той пан продає фляшки чудотворного лікарства на апетит, на печінки, на безсонність, на страту енергії, на корчі, на невральгію, на кишки, на „головну спружину жолудка", на ригавку, на всьо, може й на чуму і холеру. Як чудо, то чудо!

Той пан швець продає за кільканайцять долярів револьвер а до него додає 12 дорогих презентів **зовсім даром.** Зовсім даром, так собі з доброго серця, в презенті! Так як колись європейські подорожники вигали від диких негрів перли і дорогі камені зеркальцями і бляшками, так швець і видавець витягає від українських робітників добрі доляри за факірські машинки і ліки і чічка.

І не досить, що бере в чоловіка добрі гроші за шевські лікарства, а ще каже йому складати гроші на пресовий фонд неморальної, порнографічної шматки, в якій оголошує свої бізнеса на дурення і надування легковірних людий.

Така шевсько-факірська брудна робота попдачується лишень серед Українців, Страшно!

Озерянський.

РОДИМЦІ!

„**Українська смичкова орхестра**" з осідком **в Нюарку** — се ще молоде, незнане ширшому загалови товариство. Членами сеї орхестри є люди з Елізабет, Нюарку, Пасейку, Джерзи Сіти і Бруклина. Засновано сю орхестру в тій ціли, щоби згуртувати в одно музичне товариство розкинених по кількох громадах українських музикантів та щоби публичними виступами сього музичного гуртка заінтересувати ширший наш загал музичною культурою. Мається на приміті дати кілька концертів в околиці Ню Йорку, а чистий дохід з усіх тих концертів призначується на народні цілі, головно на голодуючих Українців у старім краю. Перший концерт відбудеться в суботу, 15. січня, в Нюарку, Н. Дж., з дуже цікавою і ріжнородною програмою. Одна з многих точок є така: Покажеться публиці кілька меньше знаних загалови музичних інструментів, поясниться їх конструкцію і значінне в орхестрі, а відтак подасться репродукцію кождого поодинокого інструменту на фонографічні плиті. Ціла програма сього концерту буде видрукувана на окремій картці і кождий гість дістане її даром при вхідових дверях.

Сподіваємося, що наші співолюбиві земляки віднесуться до „Української смичкової орхестри" прихильно, чим споднять двоякє благородне діло: дадуть змогу своїм українським музикантам розвивати їх музичний талан і підпомочуть своїх рідних у старім краю. І одно і друге вийде нашому загалови на користь, а й чужинці будуть на нас дивитися иншими очима, коли ми виступимо перед ними зі своїми своєрідними концертами.

5,6,9

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Передплатник „Свободи", Гартфорд, Конн. — Допис не містимо, бо задовга.

А. Купрін.

ЩАСТЄ.

Казка.

(З московської мови пер. М. Зуброй).

Один могучий цар велів привести до себе поетів і мудрців своєї держави. І спитав їх:

В чому щастя?

— В тому, — відповів півиденько перший — щоби все бачити сяйво твойого божественного обличчя і вічно відчувати...

— Виколоти йому очі, — сказав рівнодушно цар. — Слідуючий!

— Щастя — це влада. Ти, царю, щасливий! — закричав другий.

Але цар заперечив з гірким усміхом.

— Я терплю на гемороїди і не годен вилічити їх. Вирвати йому ніздря, собаці! Далі!

— Бути богатим! — сказав заікуючися слідуючий.

Та цар відповів:

— Я богатий, а питаю про щастя. Вистане тобі штаба золота за вагу твоєї голови?

— О, царю!

— Ти одержиш його. — Привяжіть йому до ший штабу золота завважки його голови і киньте цього жебрака в море.

— І цар закликав нетерпеливо: — Четвертий!

Тоді вілізла на череві люди на в лахміттю з горячковими очима і забурмотіла:

— О, премудрий! Я хочу не богато! Я голодний! Зроби мене ситим і я буду щасливий і прославлю імя твоє в цілій вселенній.

— Нагодуйте його, — сказав цар огірчено. — І коли він умре від обжирства, прийдіть сказати мені про це.

І прийшло знову двоє. Один міцний силач з рожевим тілом та низеньким чолом. Він промовив з зітхненням:

— Щастя в творчости.

А другий був блідий, худий поет, на якого щоках горіли червоні пятна. І він сказав:

— Щастя в здоровлю.

Цар усміхнувся гірко і промовив:

— Колиб в моїй силі було перемінити вашу долю, то за місяць ти, поете, моливби богів про натхнення, а ти, подобе Геркула, бігавби по лікарях за редукційними пігулками. Ідіть оба з богом! Хто ще там?

— Смертельник! — сказав гордо семий, прикрашений квітками нарциза.

Щастя в небуттю!

— Відрубайте йому голову мовив ліниво володар.

— Царю, о царю, помилуй!... залепетів засуджений і став блідшим ніж пелюстки марциза. — Я не хотів сказати.

Але цар утомлено махнув рукою, зітхнув і промовив тихо:

— Відведіть його... Відрубайте йому голову. Слово царя тверде як криця.

Приходило ще богато. Один з поміж них сказав тільки два слова.

— Жіноча любов.

— Добре, — згодився цар. — Дайте йому сотню найгарніших жінок і дівчат з моєї держави. Але дайте йому також кубок з отруєю. А коли прийде пора, скажіть мені. Я прийду подивитися на його трупа.

І ще один сказав:

— Щастя в тому, щоби кождоє моє бажання сповнилося відразу.

— А що ти тепер хочеш? — спитав лукаво цар.

— Я?

— Так. Ти!

— Царю, питання занадто несподіване.

— Закопати його живцем в землю!...

— Ах, і ще один мудрець? Ну, ну. Підійди ближче. Може справді ти знаєш, в чому щастя?

Мудрець же — а він справдішним мудрцем — відповів:

— Щастя в красоті людської думки.

Царські брови задрожали і він закричав гнівно:

— Ага, людська думка! Що таке людська думка?

Та мудрець, — бо він був справдішний мудрець — тільки милосерно усміхнувся і нічого не відповів. Тоді цар велів кинути його в підземну темницю, де вічна тьма була і де не було чути ні одного звука із вні. І коли по році привели до царя вязня, який сліп, оглух і ледви держався на ногах, то на питання царя: „Ну і тепер ти щасливий?" — мудрець відповів спокійно:

— Так я щасливий. Сидячи в тюрмі, я був і царем і богачем і залюбленим і ситим і голодним все це давала мені моя думка.

— Щож таке думка? — крикнув цар нетерпеливо. Знай, що за пять минут, я тебе повішу і плюну в твоє проклятє лице! Втішить тоді тебе твоя думка? І де будуть тоді твої думки, які ти розсипав по землі?

Мудрець відповів спокійно, — бо він був справдішний мудрець:

— Дураку, думка безсмертна!

Марк Твейн.

ЯК МЕНЕ НАДУЛИ В НЮАРКУ.

Рідко буває приємно розказувати на себе самого, але деколи така сповідь приносить правдиву полекшу. Я хотів би тепер здоймити тягар зі свого серця, а однак я майже переконаний, що роблю се скорше, щоби осудити другу людину, як на те, щоби потішити своє ображене серце.

Ви може пригадуете собі, як я недавно мав відчит в Нюарку перед молодими панами з Товариства ——? На всякий случай, я мав. По полудни того дня проходжував я з одним з молодих панів, лиш що згаданих, і він розповів мені, що має стрия, котрий з якоїсь причини стратив всякі чувства. Зі сльозами в очах говорив молодець: „Ох, як би я міг побачити хоч ще раз, як він сміється!" Мене се зворушило. Я ніколи не міг здержатися на вид нещастя.

Я сказав: „Приведіть його на мій відчит. Я вже його вам розсмішу".

„Ох, як би ви могли се зробити! Як би лиш се вам вдалося, то наша родина благословилаб вас во віки вічні — він такий нам дорогий. О, мій добродію, ви можете так зробити, щоби він сміявся? Ви можете викликати лагодячі сльози на його засохлі повіки?

Я був глибоко зворушений і кажу: „Мій сину, приведи старенького. В мене є кілька жартів в тім відчиті, з котрих він буде мусів сміятися, як що він ще може сміятися; як би навіть вони не поцілили його в серце, то в мене найдуться ще другі, від котрих він буде або плакати або різати, одно або друге".

Тут молодець почав мені дякувати і поплакав мені на шої та пішов за своїм стрийом. Вечером посадив його так, щоби я міг бачити його цілого, в другім ряді лавок, а я почав братись до нього. Почав я його легкими жартами, а потім сильнійшими; піддавав я йому кепські жарти та підбиратися до нього добрими; а стріляв на нього уже смердючими зі старости і перчив його з верху і зі споду новими, лиш що зпід ігли; чим далі, я більше захоплювався до свойого діла і припускав до нього приступ то з правого, то з лівого боку, з переду і з заду; з мене йшла пара, я прів, я розганявся і кричав аж охрип і слаб і розізлився і озвірів; а все таки ані разу я його не зворушив — не викликав на його лиці ані одного усміху ані одної сльози! Успіху ані тіни, — сльози ані знаку! Я був здивований. Скінчив я нарешті відчит одним окриком розпуки — одним диким вибухом гумору, та кинув жарт, повний надприродної жорстокости, просто йому в лице!

Потім я сів зачудуваний та вичерпаний.

Голова товариства підійшов до мене і змив мені голову зимною водою і сказав: „Через що ви так завзялися при кінці?"

Я сказав: „Я пробував розсмішити того проклятого старого дурня в другім ряді".

А він каже: „Як так, то ви дурно час тратили, бо він глухий як пень, і німий, і сліпий як кіл в плоті!"

Ну, чи то так мав піддурювати братанич того старого таку чужу людину та сиротку як я? Питаюся вас як людину і брата, чи то так робиться?

КАСОВИЙ ЗВІТ У. Н. СОЮЗА

за місяць грудень 1920.

ПРИХІД:

Від.	Заплатив	Від.	Заплатив
1.	326.29	143.	40.54
2.	93.86	144.	47.67
3.	44.05	145.	28.18
4.	66.51	146.	66.62
5.	28.98	147.	119.83
6.	31.45	148.	11.08
7.	126.44	149.	42.62
8.	19.58	150.	7.99
9.	80.76	151.	53.63
10.	321.58	152.	18.89
11.	4.40	153.	13.51
12.	105.53	154.	43.57
13.	41.84	155.	173.59
14.	35.98	156.	24.42
15.	32.71	157.	25.37
16.	29.09	158.	12.13
17.	34.17	159.	45.82
18.	118.57	160.	74.99
19.	10.85	161.	36.97
20.	107.20	162.	36.90
21.	19.84	163.	30.99
22.	45.72	164.	35.85
23.	18.84	165.	133.13
24.	74.97	166.	15.12
25.	24.02	167.	14.79
26.	17.38	168.	97.68
27.	117.96	169.	22.92
28.	105.06	170.	154.44
29.	96.18	171.	37.99
30.	33.42	172.	40.00
31.	9.47	173.	29.35
32.	22.20	174.	43.26
33.	27.12	175.	75.83
34.	71.39	176.	25.65
35.	22.33	177.	14.26
36.	41.66	178.	15.47
37.	27.42	179.	157.71
38.	201.95	180.	11.11
39.	45.68	181.	42.81
40.	12.64	182.	39.10
41.	49.48	183.	18.62
42.	74.69	184.	11.32
43.	16.05	185.	28.20
44.	105.49	186.	72.77
45.	90.21	187.	30.78
46.	24.13	188.	9.12
47.	20.66	189.	12.98
48.	76.49	190.	12.45
49.	10.69	191.	39.16
50.	16.09	192.	15.15
51.	40.10	193.	111.17
52.	18.33	194.	7.49
53.	34.58	195.	27.64
54.	22.13	196.	32.10
55.	49.58	197.	25.85
56.	50.83	198.	34.34
57.	56.03	199.	15.68
58.	21.63	200.	55.93
59.	82.41	202.	19.46
60.	7.88	203.	46.45
61.	65.39	205.	15.15
62.	57.25	206.	105.16
63.	199.28	207.	28.04
64.	38.90	208.	21.86
65.	138.00	209.	114.18
66.	56.36	210.	30.66
67.	62.70	211.	49.33
68.	16.85	212.	9.02
69.	85.55	213.	171.90
70.	189.70	214.	21.27
71.	19.52	215.	34.21
72.	35.09	216.	27.44
73.	17.25	217.	160.01
74.	15.52	218.	153.35
75.	45.33	219.	22.92
76.	150.82	220.	76.93
77.	45.09	221.	195.26
78.	119.93	222.	14.88
79.	9.22	223.	102.04
80.	29.49	224.	13.02
81.	109.50	225.	18.59
82.	24.26	226.	19.36
83.	60.55	227.	37.71
84.	9.78	228.	37.99
85.	54.36	229.	116.43
86.	74.82	230.	103.33
87.	68.69	231.	17.22
88.	13.46	233.	44.32
89.	29.30	234.	114.25
90.	42.04	235.	65.42
91.	142.77	236.	20.00
92.	13.09	237.	106.30
93.	16.78	239.	137.93
94.	42.14	240.	17.07
95.	34.37	241.	41.21
96.	122.22	243.	57.35
98.	85.69	244.	21.40
99.	113.19	245.	69.19
100.	38.25	246.	19.64
101.	45.08	247.	141.26
102.	402.91	248.	57.18
103.	48.88	251.	48.27
104.	127.16	254.	99.30
105.	76.65	255.	61.16
106.	127.92	256.	12.63
107.	52.67	258.	26.50
108.	57.12	259.	102.46
109.	102.80	262.	12.05
110.	24.08	263.	18.12
112.	133.22	270.	130.89
113.	63.64	273.	34.83
114.	40.25	274.	90.18
115.	22.92	276.	194.47
116.	9.19	277.	22.80
117.	78.10	278.	38.39
118.	37.47	282.	63.11
119.	28.55	283.	66.61
120.	94.21	286.	32.33
121.	43.22	288.	63.67
122.	11.10	290.	28.31
123.	33.21	291.	24.39
124.	42.44	292.	70.55
125.	20.76	295.	92.74
127.	61.76	296.	82.06
128.	29.49	300.	223.51
129.	13.33	301.	90.89
130.	140.69	303.	11.82
131.	59.40	305.	12.29
132.	77.26	308.	76.43
133.	133.99	314.	10.14
134.	22.92	315.	16.48
135.	124.12	316.	97.41
136.	109.77	317.	46.15
137.	43.28	318.	39.10
138.	23.63	320.	26.01
139.	19.69	321.	49.62
140.	31.95	323.	33.86
141.	16.51	324.	55.46
142.	99.52	326.	80.26

Від.	Заплатив	Від.	Заплатив
330.	78.97	367.	42.61
332.	37.21	369.	77.68
336.	107.88	370.	88.20
338.	194.67	371.	42.43
339.	54.70	373.	18.13
341.	66.62	380.	25.81
342.	67.75	381.	12.49
344.	16.36	384.	91.19
347.	20.38	385.	35.50
349.	30.57	388.	83.92
350.	53.79	391.	23.28
351.	48.02	392.	7.40
354.	31.00	393.	26.94
355.	30.97	396.	58.17
357.	22.29	400.	31.55
363.	52.79	401.	18.29
364.	60.34	402.	11.43
365.	38.11		

На сплату моргечів	750.00
Процент від моргечів	550.10
Процент від бондів	42.50
Процент з банків	1.774.59
Сирітські части по бл. п.:	
Як. Кубішин, від. 365	200.00
Іван Мілер, від. 127	1.000.00
Таціянна Хорощак, від. 295	500.00
Мих. Подобінський, від. 254	800.00
	$23.608.99

РОЗХІД:

Посмертне по бл. п.:	
Тютюнник М., від. 56	1.000.00
Булик Вас., від. 277	250.00
Гошко Ант., від. 106	800.00
Чагарин Іван, від. 206	400.00
Сподарик Т., від. 70	300.00
Кісиляк Іван, від. 161	800.00
Цішинський Ілія, від. 330	300.00
Гнида Анд., від. 237	200.00
Твердохліб Василь, від. 243	100.00
Кіт Мих., від. 78	300.00
Перейма Т., від. 94	800.00
Бялий Анд., від. 206	300.00
Мілер Іван, від. 127	1.000.00
Хорощак Таціянна, від. 295	500.00
Качмарик В., від. 63	1.000.00
Секела Анна, від. 112	250.00
Кубішин Як., від. 365	500.00
Подобінський Мих., від. 254	1.000.00
Мудрак Анд., від. 170	500.00
Лукан Марія, від. 184	500.00
Сенчук Ем., від. 301	250.00
Чернець Вол., від. 217	1.000.00
Запомоги з фонду убогих:	
Андрусечко Настя, від. 4	50.00
Свірчевський Йосиф, від. 27	50.00
Палюга Дм., від. 42	50.00
Перон Ник., від. 35	50.00
Смолига Ник., від. 321	50.00
Гребович П., від. 339	50.00
Якимовський Теодор, від. 104	50.00
Багрій Мих., від. 367	50.00
Виплати з фонду сирітського:	
Качкош Іван, від. 5 (старий)	143.75
Марцишин Таціянна, від. 237	600.00
Фарина Вол., від. 49	300.00
Романець Fl., від. 104	627.00
Лазорик Як., від. 1	106.00
Мілер Іван, від. 127	566.66
Розходи адміністраційні:	
Платня Гол. Уряду	340.00
Платня головного помічника	125.00
„Свобода" за орган	4.043.95
Бонди гол. уряду	300.00
Видатки адмінстр.	99.92
Разом	$ 19.702.28

ЗІСТАВЛЕННЄ:

Прихід за міс. грудень	$ 23.608.99
Готівка з кінцем падолиста	256.794.27
Разом	$280.403.26
Розхід за міс. грудень	$ 19.702.28
Готівка з кінцем грудня є	$260.700.98

БІЛЯНС:

Стан чинний:	
Готівка	$260.700.98
Моргечі	45.470.00
Бонди	237.647.00
Реальність	19.500.00
Друкарня	23.000.00
Разом	$586.317.98
Стан довжний:	
Фонд посмертний	$303.919.84
„ резервовий	144.609.36
„ адміністр.	24.306.74
„ убогих	9.794.03
„ народний	1.770.55
„ конвенційний	1.797.03
„ сирітський	100.120.43
Разом	$586.317.98

К. Кирчів, гол. предс.;
В. Левчик, гол. касієр;
С. Ядловський, г. фін. секр.

MOPPING UP IN RUSSIA.

So long as the Uoles and the Bolsheviki and Denikin were fighting one another and absorbing one another's attention, the Ukrainian arm yof Petlura was able to control a considerable amount of territory. When Denikin was beaten and superseded by Wrangel, Petlura came to an arrangement with the Poles, and for a time last Spring it seemed that Pilsudski's great plan of a strong Ukraine, allied with Poland and centring in Kiev, would be realized. But the Red armies were to much for Poles and Ukrainians combined. The Poles had to make peace. Wrangel das wriven into the sea, and now the Bolsheviki are settling with Petlura.

The capture of his capital, Kamenetz-Podolsk, follows a Red offensive in which the inferior forces of the Ukrainians have been beaten everywhere. The Poles promised in the peace terms signed at Riga to have nothing more to do with Petlura, and they have just denied the Bolshevist assertions that they have been giving him underhand support despite the promise. But in any case Petlura was done for the moment the Polish armies withdrew from the war. Poland will doubtless receive him and his troops, but as refugees.

Petlura was the best representative of the national aspirations of the Ukraine. The Ukrainian nationality was real enough to enable Petlura to maintain a respectable army for nearly two years. The Bolsheviki profess to be great admirers of self-determination. They have from the beginning of their rule in Russia admitted self-determination for the Ukraine, but it must be a Red Ukraine. There is a nominally independent Ukraine now; it was represented at Riga. It is ruled by Soviet Commissaries among whom actual Ukrainians are few and far between. Soviet Ukraine is a crown colony of Red Russia; the real Ukraine is disappearing at Kamenetz-Podolsk. And this is exactly what the Bolsheviki would have done with Poland if the Polish throops had not won their great victories in July. Lenin will let any of the neighboring nation retain its independence so long as it takes its orders from Moscow. The Baltic States with which Red Russia signed such solemn peace treaties must find a good deal to interest them in contemporary history in the Ukraine.

—(From the New York Times, Nov. 19, 1920.)

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Оголошення женитьби не приймаєсь. — За одно поміщення платиться 10 центів за стрічку (5 слів), два і більше поміщень 7½ цента за стрічку від кождого поміщення. Після сих цін на дворазове оголошення з 6 стрічок належить прислати $1.00. Оголошення продажи фарм приймається лише такі, коли в них є подана сама річ яка є на продаж, інвентар, запаси, положеніе і ціна. Рішучо не приймаєсь оголошень з всякими дивовижними описами, висловлюванне надмірної прихильности для костумера і нападів на других продавців.

В справі поміщуваних оголошень на адресу „Свободи", не належить запитуватися адміністрацію а писати прямо на таку адресу, яка є подана в часописи. Адміністрація не має обовязку відкривати імен сторін, даючих анонімну адресу.